

MILAN ČÍŽ

a jeho americký sen

AUDIO CD (-) • CD-ROM (ČASOPIS)

VÝROBA GITÁR BÝVA SPOČIATKU DLHODOBÝM KONÍČKOM A K PROFESIONALITE SA TÍ NAJLEPŠÍ Z MAJSTROV PREPRACUJÚ AŽ PO ROKOCH SKÚSENOSTÍ. PRÍBEH MILANA ČÍŽA BOL NAVONOK RÝCHLY A BEZ ZAVÁHANÍ. NEZAPOCHYBOVAL, ŽE NAJLEPŠIE KNOW-HOW ZÍSKA V USA, ANI ŽE NAJLEPŠIE ZÁZEMIE PRE SVOJU PRÁCU MÁ V RODNEJ PRIEVIDZI.

V období, keď si Milan plánoval svoj ďalší život po vojenskej službe, naďabil v istom gitarovom časopise na inzerát inštitútu The Roberto-Venn School of Luthiery (www.roberto-venn.com), ktorý ponúkal možnosť študovať výrobu akustických a elektrických gitár. Milan mal vtedy prax iba ako hráč a za veľkú mláku sa vydal roku 1990, bez akýchkoľvek skúseností so stavbou nástrojov. Do lietadla smer Phoenix, Arizona nastúpil dva týždne potom, čo si ako lešenár v Nemecku našetril potrebných 8500 \$.

Roberto-Venn

Polročný kurz bol zorganizovaný v spartánskom štýle tak, aby adepti za túto relatívne krátku dobu absolvovali všetky disciplíny potrebné k výstavbe elektrickej a akustickej gitary. Milan bol historicky prvým frekvenciantom z východnej Európy, inak kurz navštevovali sami Američania, a nik nezohľadňoval fakt, že nie je „native speaker“. Okrem iného sa musel rýchlo aklimatizovať aj na palcové miery udávané v zlomkoch, ktoré Američania v hovorenom jazyku radi „prehlávajú“. Náročné podmienky zmierňovala ochota lektorov

vyvetľovať, až pokým ten, čo má záujem pochopiť, naozaj pochopí.

Zloženie študentov bolo rôznorodé – budúci profesionáli, hobbisti, ale aj zvedavci, ktorí sa v kurze chceli iba dozvedieť, ako vzniká gitara. Bol medzi nimi majiteľ právnickej firmy ale aj bagrista z Aljašky. Každý absolvent musel behom pol roka vyrobiť aspoň dva nástroje. Individuálne hodnotenie v záverečnom certifikáte bolo odvodené podľa toho, ako kvalitne absolventi zvládli jednotlivé disciplíny pri ich výrobe. Súčasťou hodnotenia boli aktivita a kooperácia. Na jednotlivých nástrojoch adepti parciálne spolupracovali a pomáhali si, čím sa škola zároveň zabezpečovala, aby stroje neobsluhovali sami. Okrem bezpečnostných opatrení Milan spomína aj na všadeprítomné šetrenie (od vzácneho dreva až po najmenší útržok šmirgla). Študenti boli k tomu vedení aj tým, že každú súčiastku a každý kúsok materiálu si museli kúpiť. Súčasťou výuky boli aj marketingové tréningy, kde sa kládol dôraz na to, ako zákazníkovi vyrobený nástroj presvedčivo odprezentovať, čo je dôležité hlavne spočiatku výrobcovej kariéry.

Po návrate

Doma si Milan ako prvé prichystal potrebné prípravky a stroje. Väčšinu z nich si vyrobil svojpomocne. Pomáhal mu pritom otec, ktorý mal skúsenosti s prácou so železom a priaznivo bola naklonená aj doba, keď množstvo zanikajúcich štátnych podnikov lacno rozpredávalo svoje vybavenie. Tri miestnosti v prízemnej časti rodinného domu sa čoskoro premenili na dielne.

Spočiatku obchádzal koncerty a skúšobne, aby ponúkol hudobníkom servis. Postupne začali prichádzať aj objednávky na prvé nástroje. Hoci je Milan Číž v širokom okolí jediným profesionálnym výrobcom a oprávárom gitár, neživí ho iba klientela z prievádzkeho regiónu. Okrem štandardných elektrických gitár a basgitár sa venuje aj výrobe klasických a jazzových gi-

tár, ktoré si u neho nechávajú stavať zákazníci z celého Slovenska i zo zahraničia. Ako výrobca má aj svoje vzory. Z jazzových arch-top gitár je to Benedetto, na ktorom hráva John Pizzarelli, steel string „Selmer copy“ francúzskeho gitarára Maurica Duponta, na ktorej zase hrá Birelli Lagrene a klasické gitary od španielskych výrobcov, napríklad Ramirez I, II, III.

Materiál ako exotické dreva a smrek na dlabané rezonančné dosky jazzových gitár nakupuje od vybranej špecializovanej firmy, javor získava z domácich zdrojov – z okolia, ale aj zo severnejších oblastí Slovenska, kde nie je núdza ani o kvalitný materiál s výraznou vlnovitou vzorkou. Ebenový hmatník dodáva stabilitu krkom jazzových gitár namáhaných hrubými, hladkými strunami (majú ešte o čosi väčší ťah). Niektoré, obzvlášť namáhané krky jazzoviek vystužuje preventívne aj dvomi tiahlami.

Z novších materiálov oceňuje prínos grafitových prvkov (nulťých pražcov a kameňov) alebo strún Elixier, ktoré zvlášť pri basgitarách môžu zhodnotiť vklad výrobcu.

Špeciality

Milan Číž ako zákazkový výrobca tvorí neraz i neobvyklé prototypy nástrojov. V čase reportáže sa v dielni nachádzala napríklad jazzová gitara s klenutou prednou doskou a nylonovými strunami (piezo snímač v kobyľke). Symetrické telo zdobili dva výrezy a k jedinečnosti prispieva i širší hmatník s jemným rádiusom a klasickou menzúrou 650 mm. Predzosilňovač uložený v pätky má okrem EQ zabudovaný aj chorus.

K ďalším špecialitám z Čížovej produkcie patria aj klasické gitary, ktorých rezonančná doska je, podľa vzoru austrálskeho výrobcu Grega Smallmana, vystužená namiesto rebrovania iba ľahkou drevenou mriežkou potiahnutou karbónovým vláknom. Takto upravená gitara hrá veľmi nahlas, čo je v poslednej dobe medzi klasickými gitaristami veľmi požadovaná vlastnosť. Hlasná klasická gitara sa však

naplno prejaví až vo veľkej sále. Okrem mriežkovej výstupy k hlasitosti prispieva i dobrý výber palisandru na luby a zadnú dosku. Kvalitné palisandre sú z Indie, ale tie najlepšie pochádzajú z Južnej Ameriky. Zadná doska je rebrovaná tradičným spôsobom. Z hľadiska hlasitosti sa osvedčila rezonančná doska z cédra, ktorá môže mať vďaka mriežkovej výstupu iba minimálnu možnú hrúbku. Na luby a zadnú dosku Milan používa nitrolak, ktorý zakonzervuje palisander alebo mahagón a na vrchnú dosku drahších nástrojov aplikuje šelakový náter. Lesklé polyuretany nepoužíva ani na elektrických gitarách.

Vydareným experimentom bola i scaloped úprava hmatníka dvanásťstrunovej gitary. Výsledným efektom je predovšetkým ľahkosť ľavej ruky – stačí minimálny prítlak. U nástrojov so scaloped krkom sa priaznivo menia aj akustické vlastnosti. Vďaka vybraniu sa o niekoľko centimetrov zväčší rezonančná plocha hmatníka (rezonancia prebieha po celom jeho povrchu), čo má tiež priaznivý vplyv aj na pevnosť krku. Nie každej gitare to však prospeje rovnako mierou. Scaloped úprava nie je vhodná pre gitary typu Les Paul, ktorým by zvýšenie akustického charakteru ubralo ich teplý stredový charakter.

Tak ako sa nie vždy podarí zámer podľa overenej koncepcie, príjemne môže prekvapiť i realizácia návrhu, ktorá spočiatku nebudí veľa dôvery. Takým príkladom bola štvorsnímačová verzia stratocestra postavená na pranie nemeckého zákazníka. Táto gitara so vsadeným krkom sa vyznačovala veľmi zaujímavými farebnými kombináciami a nuansami, ktoré vznikali pri prepínaní jednotlivých snímačov. Okrem iného tu vznikol i priestor, v ktorom sa trsátko či prsty pravej ruky mnohých hráčov dostávajú do konfliktu so stredným snímačom.

Profil krku

Na komfort hry podľa Milana Číža má rozhodujúci podiel vhodne zvolený profil krku. Zá-

kazník si môže presne špecifikovať, aké stúpanie a aké rozšírenie, či iné parametre vyhovujú jeho spôsobu hry. Milanovým obľúbeným profilom je tupé „V“. Ani klasické gitary nemusia mať vždy unifikovaný profil krku v tvare širokého „U“. Pri výbere vhodného profilu sa snaží zákazníkovi navrhnúť vhodné riešenie aj podľa toho, aký spôsob úchopu krku a nastavenia palca ľavej ruky u neho vyzoruje. Profil krku môže mať aj mierne asymetrický priebeh, keďže poloha ruky sa mení v závislosti od toho, či práve operuje vo vzdialenejšej či bližšej pozícii na hmatníku.

Číž zatiaľ pracuje sám, i keď už vyskúšal rôznych potenciálnych spolupracovníkov, ideálneho spolupracovníka ešte zatiaľ nenašiel. Okrem ochoty učiť sa, je pre tento typ práce potrebný aj talent. Okrem manuálnej zručnosti by budúci gitarár mal mať aj estetický úsudok, sluch a mal by byť i praktickým hudobníkom (i keď v histórii mnohí slávni výrobcovia, ako napríklad Stradivari alebo Leo Fender, sami nehrali na svojich nástrojoch). Bežný staviteľ by si však mal dokázať sám ohodnotiť nástroj a mal by sa dokázať priučiť aj z kvalit iných nástrojov, ktoré najlepšie docení ako hráč.

Milan, postihnutý chorobou z povolania, počúva väčšinou gitarovú hudbu rôznych štýlov, od Birelliho Langrena až po Iron Maiden. Jeho osobným zvukovým ideálom je, v prípade stratocestra ten, na ktorý hrá Ritchie Blackmore a pri Les Paule definoval jemu blízky zvuk Jeff Beck na svojich nahrávkach z polovice sedemdesiatych rokov. Ako výrobca preferuje skôr pestrosť a individuálny prístup k potrebám zákazníkov. Váži si hudobníkov, ktorí majú dar z akéhokoľvek nástroja vyťažiť jeho maximálny potenciál. Jeho zatiaľ nesplneným snom je príležitosť počuť svoj nástroj v rukách Ritchieho Blackmorea. S Milanovou cieľavedomosťou ani táto vízia nie je taká nereálna a možno si ju raz naplní, podobne ako svoj americký sen.

▲ POPIS OBRAZKUCH

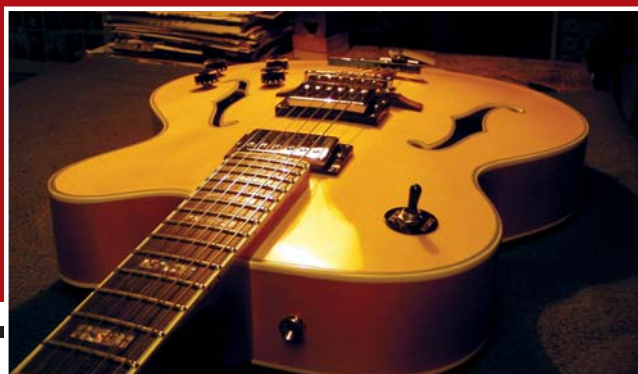
▲ POPIS OBRAZKUCH

▲ POPIS OBRAZKUCH

▲ POPIS OBRAZKUCH

▲ POPIS OBRAZKUCH